

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ГРУПОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 378.091.3:378.011.3-051]:005.941-059.2

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.356077>

Ольга Шапран, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри освітології та педагогічної інноватики
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7514-6632>

Іван Кушнірук, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
кафедри освітології та педагогічних інновацій
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-3408-7712>

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ГРУПОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель формування організаційної компетентності майбутніх викладачів ЗВО засобами технології групової діяльності. Уточнено сутність поняття як інтегративної професійної характеристики. Модель ґрунтується на системному й компетентнісному підходах і охоплює змістово-процесуальний та рефлексивний блоки. Визначено педагогічні умови та критерії оцінювання її сформованості.

Ключові слова: організаційна компетентність; майбутній викладач; заклад вищої освіти; педагогічне моделювання; технології групової діяльності; професійна підготовка.

Рис. 1. Літ. 13.

Olha Shapran, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, Head of the
Educational Studies and Pedagogical Innovations Department,
Hryhoriy Skovoroda University in Pereiaslav
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7514-6632>

Ivan Kushniruk, Applicant of the Third (Educational and Scientific) Level of Higher Education
of Specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences,
Department of Educational Studies and Pedagogical Innovation,
Hryhoriy Skovoroda University in Pereiaslav
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-3408-7712>

MODEL OF FORMATION OF ORGANIZATIONAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS USING GROUP ACTIVITY TECHNOLOGY

The article provides theoretical and methodological justification and develops a structural and functional model of the formation of organizational competence of future teachers of higher education institutions using group activity technologies. The relevance of the study is due to the modernization of the higher education system of Ukraine, orientation on the competency paradigm of training specialists, the growth of the role of the teacher as an organizer of the educational process, a facilitator of educational interaction, and a leader of the academic environment.

The paper clarifies the essence of the concept of "organizational competence of a future teacher of higher education" as an integrative professional characteristic that encompasses a system of organizational and managerial knowledge, skills of planning and coordination of the educational process, skills of facilitation and moderation of group work, the ability to make informed decisions, reflection and responsibility for the results of professional activity.

The proposed model is based on systemic, competency, personality-activity, and contextual approaches and includes theoretical-methodological, content-processual, and monitoring-reflective blocks. Particular attention has been paid to the procedural-technological support of the model, which involves the use of group activity technologies: interactive technologies of cooperative and collective-group learning, cooperative-group and individual-group forms of work, workshops, discussion and educational-game technologies, as well as methods of moderation, monitoring, and reflection. It is substantiated that the use of these technologies will contribute to the development of organizational skills, leadership qualities, communicative culture, and the ability to manage group dynamics.

Pedagogical conditions for the effective implementation of the model and criteria for assessing the levels of formation of organizational competence of future teachers have been determined. The practical significance of the study lies in the possibility of using the proposed model in the process of developing educational programs, improving the content of professional training, and implementing innovative forms of organizing the educational process in higher education institutions.

Keywords: organizational competence; future teacher; higher education institution; pedagogical modelling; group activity technologies; professional training.

Постановка проблеми. Актуальність моделювання процесу формування організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти зумовлена комплексом соціальних, освітніх і професійних чинників, що визначають сучасний розвиток системи вищої освіти України. Сучасні умови інтеграції до Європейського простору вищої освіти, цифровізації освіти, впровадження компетентнісного підходу та студентоцентрованої парадигми навчання висувають нові вимоги до професійної підготовки викладача як організатора освітнього процесу, фасилітатора навчальної взаємодії та координатора академічного середовища.

Сучасний викладач ЗВО виконує не лише навчальну й наукову, а й складну *організаційно-управлінську функцію*: планує й структурує освітній процес, забезпечує ефективну взаємодію учасників навчання, управляє групою динамікою, приймає рішення в умовах багатозадачності та невизначеності. Водночас практика підготовки майбутніх викладачів засвідчує недостатню увагу до цілеспрямованого розвитку саме організаційної складової професійної компетентності, що знижує ефективність їхньої подальшої професійної діяльності.

Необхідність моделювання зазначеного процесу зумовлена потребою у створенні науково обґрунтованої, структурованої та цілісної системи формування організаційної компетентності, яка б визначала мету, зміст, підходи, принципи, педагогічні умови, технології та критерії результативності підготовки майбутніх викладачів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема моделювання процесів професійної підготовки фахівців у вищій школі є предметом системних наукових досліджень, що особливо активізувалися в умовах євроінтеграційних змін та впровадження компетентнісного підходу в освіті. Проблема застосування моделювання при дослідженні педагогічних явищ і процесів висвітлюється у працях таких науковців як С. Вітвицька [9], Є. Лодатко [7], Р. Мартинова та С. Боднар [8], І. Осадчий [10] та ін. Так, теоретико-методологічні засади педагогічного моделювання як методу системного дослідження та проектування освітнього простору ґрунтовно розкрито у працях С. Вітвицької, яка обґрунтовує модель як цілісну систему взаємопов'язаних компонентів (мети, змісту, технологій, результату), що забезпечують прогнозованість та керованість освітнього процесу. Учена підкреслює значення функціонально-структурного підходу до побудови моделей професійної підготовки майбутніх фахівців [9].

І. Осадчий головну мету моделювання вбачає у створенні моделі реального явища, а об'єктом моделювання визначає частину дійсності, тому, на його думку, саме об'єкт може мати моделі різного рівня відповідності, повноти й системності відобра-

ження [10, 62]. Отже, педагогічний об'єкт або явище можуть мати кілька науково обґрунтованих моделей, що різняться між собою.

Значний внесок у розроблення моделей вносить Є. Лодатко, який вважає, що модель педагогічного явища (об'єкта чи процесу) має шанс на апробацію і практичне "виживання" в умовах реального освітнього процесу лише за умови достатньої загальності досліджуваних змістових і структурно-процесуальних компонентів, тобто достатньо високого рівня абстрагування [7, 6]. Отож, у процесі моделювання педагогічних явищ перед дослідниками виникає проблема відбору певних ознак і зв'язків педагогічних явищ та їх абстрагування для забезпечення інформативності моделі та зручності користування нею.

Р. Мартинова та С. Боднар вказують на необхідність побудови сучасних моделей на основі *принципів*, котрі співвідносяться із закономірностями освіти (*врахування повноти інформації про організаційний, змістовий і процесуальний блоки; врахування адекватності розробленої моделі практиці навчальної діяльності; створення моделі-матриці процесу навчання з її незмінними й інваріантними складовими; системності у структурі процесу навчання через незмінність його ланок і форми їх взаємозв'язку; цілісності процесу навчання через взаємозв'язок не лише його складових, а й елементів усередині кожної з них; динаміки процесу навчання у всіх його блоках і складових; безперервності і стабільності процесу навчання*) [8, 57]. Відтак, дотримання певних принципів педагогічного моделювання забезпечує високий ступінь валідності створюваних моделей, що призводить до результативності освітнього процесу.

Окремі аспекти моделювання організаційної компетентності майбутніх фахівців розглядаються у науковому доробку таких дослідників як: *І. Бєліков* – створення моделі формування організаційної компетентності майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України [1]; *Р. Горбатюк, Т. Поліщук* – розробка нового підходу до побудови та теоретичного обґрунтування структурно-функціональної моделі розвитку організаційної культури педагогічного колективу закладу професійної (професійно-технічної) освіти аграрного профілю [4]; *С. Пільова* – експериментальна апробація моделі реалізації педагогічних умов формування організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки [11]; *Л. Фенчак, Н. Лалак, Т. Мочан* – висвітлення теоретичних та практичних аспектів формування організаційної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі фахової підготовки [12] та ін.

Аналіз зазначених наукових праць свідчить про наявність ґрунтовних теоретичних і методичних

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ГРУПОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

напрацювань у сфері педагогічного моделювання та формування організаційної компетентності фахівців. Водночас проблема цілісного моделювання процесу формування організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти залишається не достатньо розробленою.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз проблеми та змоделювати процес формування організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти, обґрунтувати структуру моделі, її змістове наповнення, технологічне забезпечення та очікувані результати.

Виклад основного матеріалу. У процесі підготовки до створення моделі формування організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти з'ясуємо деякі теоретичні підходи та особливості педагогічного моделювання. Категорія "модель" посідає важливе місце в науково-педагогічному аналізі, оскільки надає можливість описувати, вивчати та прогнозувати перебіг освітніх процесів. М.-Х. Чіу (М.-Н. Chiu) та Дж.-В.Лін (J.-W. Lin) узагальнюють наукові підходи щодо тлумачення моделі та вважають її реалізацією певної цілі, аналогією для зв'язку джерела з цільовим об'єктом та інструментом, що використовуються для полегшення концептуального розуміння, вирішення проблем або прогнозування явищ. Ці науковці розглядають моделі як складні системи, котрі можуть бути *візуальними, математичними або аналогічними представленнями* зі схожістю ознак із досліджуваним явищем, а також забезпечують *описову, пояснювальну та прогностичну функції* [13]. Отже, у педагогічній науці створення моделей застосовується з метою впорядкування й спрощення складних явищ навчання та виховання, а також для систематизації процесів навчальної діяльності, управління, діагностики й оцінювання результатів освіти.

У наукових дослідженнях сутність поняття "модель" не є сталим і з часом зазнає змістових уточнень та розширень. Так, П. Дзюба визначає модель як внутрішню організовану структуру об'єкта, що відображає спосіб його взаємодії з навколишнім середовищем. Подібність структурних елементів моделі та оригіналу дає змогу отримувати інформацію про функціонування моделі, спираючись на функції реального об'єкта [5, 1–8]. Отже, модель є спрощеним, але суттєвим відображенням об'єкта. Необхідність використання педагогічних моделей зумовлюється складністю реальних педагогічних процесів, багатofакторністю освітніх завдань, потребою експериментальної перевірки різних варіантів рішень і орієнтацією на підвищення ефективності та якості освіти.

Водночас, як зазначає Н. Боярчук, ключовим принципом моделювання є забезпечення *структурно-функціональної відповідності між моделлю*

та об'єктом, який вона відображає. До провідних методологічних принципів педагогічного моделювання *дослідники відносять*: цілеспрямованість і підпорядкованість меті; ієрархічну взаємообумовленість і узгодженість складників; реалістичність виконання; конкретність і передбачуваність; наявність зворотного зв'язку щодо досягнутих результатів; функціонально-логічну структурування та системність; наочність; визначеність; об'єктивність; концептуальну єдність аксіоматичного та змістовно-екзистенціального аспектів; інформаційну достатність [2, 89]. Зауважимо, що модель не відтворює реальність у повному обсязі, а є її теоретично виваженим і науково обґрунтованим узагальненням, що відображає лише найсуттєвіші характеристики досліджуваного об'єкта. Педагогічна модель виступає ефективним засобом реалізації системного підходу до організації та аналізу освітнього процесу. Вона сприяє глибшому осмисленню педагогічної дійсності, надає змогу прогнозувати наслідки освітніх змін і коригувати сучасні методи навчання.

З метою підвищення ефективності розроблення та впровадження педагогічних моделей К. Гнезділова та С. Касярум рекомендують дотримуватися поетапного алгоритму. Насамперед необхідно здійснити ґрунтовний аналіз досліджуваного процесу та визначити методологічні засади моделювання. Далі слід окреслити об'єкт дослідження і конкретизувати його завдання. Наступним етапом є конструювання моделі з визначенням взаємозв'язків між її структурними компонентами та встановленням критеріїв оцінювання. Важливо також перевірити валідність створеної моделі відповідно до поставлених цілей, провести її експериментальну апробацію в освітній практиці та здійснити узагальнення й інтерпретацію отриманих результатів задля подальшого вдосконалення [3, 7–16]. Відтак, процес створення педагогічної моделі передбачає послідовне проходження кількох етапів: визначення методологічних засад моделювання, об'єкту, мети і завдань, визначення взаємозв'язків між структурними компонентами досліджуваного явища, обґрунтування принципів, розв'язання проблеми шляхом моделювання, експериментальна апробація моделі в освітній практиці. Таким чином, педагогічна модель виступає інструментом пізнання та засобом інтерпретації й пояснення реальності.

На думку І. Єрмакової, модель підготовки майбутніх фахівців доцільно трактувати як *цілісну систему взаємопов'язаних компонентів (блоків)*, що забезпечують найбільш ефективний шлях досягнення визначеної мети – підвищення якості професійно-педагогічної підготовки майбутнього педагога, а також формування й розвиток умінь і навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності [6, 33]. Отже, блочна система побудови

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ГРУПОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

педагогічної моделі відкриває можливості чітко прослідкувати певні зв'язки між її складовими та встановлювати причинно-наслідкові результати. Так, у моделі організаційної компетентності майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України І. Беліков виокремлює *цільово-методологічний, теоретичний, суб'єкт-суб'єктний, методичний і результативний блоки* [1, 97]. Р. Горбатюк, Т. Поліщук у структурно-функціональній моделі розвитку організаційної культури педагогічного колективу закладів професійної (професійно-технічної) освіти аграрного профілю виділяє такі *взаємопов'язані блоки: цільовий* (мета, цілі і завдання розвитку організаційної культури), *теоретико-методологічний* (концепція розвитку організаційної культури педагогічного колективу, педагогічні умови; традиції, ідеали, ритуали), *технологічний* (інноваційна методика розвитку організаційної культури). Основними елементами моделі означених авторів є *педагогічні умови* досліджуваного феномена, *діагностика* (критерії, параметри та рівні розвитку організаційної культури), *результат* (позитивна динаміка розвитку організаційної культури) [4,133].

У нашому дослідженні розроблена структурно-функціональна модель формування організаційної компетентності майбутніх викладачів вищої школи засобами технології групової діяльності, котру умовно представлено такими взаємопов'язаними між собою блоками: *теоретико-методологічним, змістово-процесуальним і моніторингово-рефлексивним*.

З огляду на зазначені теоретико-методологічні положення, модель формування організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти доцільно подати у наочній графічній формі, що сприятиме цілісному розумінню її структури, змісту та функціональних зв'язків між блоками і елементами (див. рис. 1.).

До першого – *теоретико-методологічного блоку моделі* в процесі дослідження віднесено такі складові: *мета, методологічні підходи і принципи; функції і зміст формування досліджуваного феномена*.

У центрі уваги дослідження – формування організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти, що і обумовило вибір *методологічних підходів*, котрі слугуватимуть концептуальною основою наукового пошуку, а саме:

– *системний підхід* (В. Андрущенко, О. Біляковська, Ю. Шабанова, С. Якименко та ін.) – забезпечує розуміння організаційної компетентності як цілісного утворення, що інтегрує знання, уміння, навички, досвід і особистісні якості майбутнього викладача і надає змогу розглядати процес її формування як упорядковану, ієрархічно структуровану та динамічну систему;

– *компетентнісний підхід* (Н. Бібік, О. Локишина, О. Овчарук, В. Олійник, Т. Сорочан та ін.) – орієнтує професійну підготовку майбутніх викладачів ЗВО на формування саме тих організаційних компетентностей, що є необхідними для успішного виконання професійних функцій у вищій школі. У межах цього підходу організаційна компетентність розглядається як здатність ефективно планувати, організовувати, координувати й оцінювати освітню діяльність, приймати обґрунтовані управлінські рішення та адаптуватися до змін освітнього середовища;

– *особистісно-діяльнісний підхід* (І. Бех, В. Кремінь, О. Отич, І. Шумілова та ін.) акцентує увагу на активній позиції здобувача вищої освіти як суб'єкта професійного становлення та розвитку його організаційної компетентності в процесі практичної діяльності. У межах підходу особлива увага приділяється розвитку таких особистісних якостей, як відповідальність, ініціативність, здатність до самоорганізації, комунікативність і лідерство, що є сутнісними характеристиками організаційної компетентності викладача ЗВО;

– *контекстний підхід* (Л. Ляшенко, Н. Мирончук, О. Пометун, О. Попова та ін.) – передбачає організацію освітнього процесу як максимально наближеного до реальних умов професійної діяльності майбутніх викладачів ЗВО. Його сутність полягає в моделюванні типових і проблемних ситуацій академічного середовища, у котрих здобувачі вищої освіти набувають досвіду виконання професійних ролей викладача.

Отже, інтеграція *системного, компетентнісного, особистісно-діялісного та контекстного підходів* створює методологічне підґрунтя для проектування моделі формування організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти засобами технології групової діяльності.

Методологічні підходи було конкретизовано системою взаємопов'язаних *наукових принципів*, дотримання яких забезпечує *цілісність, послідовність і результативність* процесу формування організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти засобами технології групової діяльності. До таких принципів віднесено:

– *принцип системності та цілісності*, що передбачає розгляд процесу формування організаційної компетентності як цілісної педагогічної системи, у межах якої узгоджено функціонують цілі, зміст, методи, форми, технології групової діяльності та результати навчання;

– *принцип діялісної активності*, відповідно до якого організаційна компетентність формується переважно в процесі активної групової взаємодії, спільного розв'язання навчально-професійних завдань, проектної та організаційно-управлінської діяльності;

**МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ГРУПОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Підготовчий етап реалізації	Цільовий блок	Соціальне замовлення	Підготовка викладача нового типу – мобільного, відповідального, здатного ефективно організувати освітній процес, управляти групою динамікою, координувати різні види навчальної, наукової та виховної діяльності, приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності та швидких змін.		
		Мета	формування організаційної компетентності майбутніх викладачів ЗВО		
		Цілі та завдання	Засвоєння теоретичних і нормативних засад організації освітнього процесу у ЗВО, принципів планування, управління навчальною діяльністю Розвиток організаційно-управлінських умінь і навичок Формування здатності планувати та структурувати навчальні заняття, координувати групову діяльність, раціонально розподіляти ресурси й час, здійснювати моніторинг і корекцію результатів освітнього процесу. Розвиток умінь ефективної професійної взаємодії, управління групою динамікою, створення сприятливого психологічного клімату та прийняття відповідальних рішень. Розвиток рефлексивної та мотиваційної готовності до організаційної діяльності.		
	Теоретико-методологічний блок	Підходи	Принципи		
системний, компетентнісний; особистісно-діяльнісний; контекстний		системності та цілісності, діяльнісної активності професійної спрямованості, інтеграції теорії і практики, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, рефлексивності, індивідуалізації та диференціації, розвитку самоорганізації та відповідальності,			
Організаційні уміння: організація освітнього процесу і консультативної роботи; планування та структурування навчальних занять; координація індивідуальної й групової діяльності здобувачів, спільної дослідницької роботи; командна взаємодія; реалізація наукових і творчих проєктів, управління групою діяльністю; визначення потреб самовдосконалення. Якості: організаторські, комунікативні і лідерські					
Основний етап реалізації	Змістово-процесуальний блок	ЗМІСТ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ			ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ: формування позитивної мотивації та ціннісного ставлення щодо організаційної діяльності майбутніх викладачів ЗВО; проєктування змісту дисциплін циклу фахової підготовки із застосуванням технологій групового навчання; формування особистісних та професійних якостей особистості майбутніх викладачів ЗВО у ході застосування технологій групової навчальної діяльності.
		Теоретична: лекції, аналітичні завдання, робота з науковою літературою, робота з матеріалами онлайн-курсів	Практична: практичні та семінарські заняття, робота з освітніми платформами, виробнича наукова практика, консультації, симуляції. Наукова: самостійна робота, науково-дослідна робота	Технології групової діяльності: кооперативно-групові та індивідуально-групові, навчально-ігрові, діалогічні та дискусійні, моніторингові, рефлексивні.	
Коригувальний етап реалізації	Моніторингово-рефлексивний блок	Моніторинг: аналіз кейсів, самостійні проєкти, створення та обговорення портфоліо, оцінювання та корекція навчальних планів, рефлексивні сесії,			Діагностика (діагностичні методики) та корекція організаційної компетентності (групові тренінги, практичні завдання, моделювання організаційних ситуацій, рефлексивні вправи)
		Критерії		Рівні	
		мотиваційно-ціннісний когнітивний діялісно-операційний рефлексивно-оцінювальний		базовий, репродуктивний конструктивний творчий	
ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ МОДЕЛІ – формування у майбутніх викладачів закладів вищої освіти організаційної компетентності					

Рис. 1. Структурно-функціональна модель процесу формування організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти засобами технології групової діяльності

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ГРУПОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

– *принцип професійної спрямованості*, що забезпечує наближення змісту, форм і технологій групової діяльності до реальних умов організаційної роботи викладача ЗВО (планування освітнього процесу, координація діяльності студентських груп, управління освітньою комунікацією);

– *принцип інтеграції теорії і практики*, котрий передбачає поєднання теоретичних знань організації освітнього процесу з практичним досвідом їх застосування у групових формах роботи;

– *принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії*, що ґрунтується на партнерських відносинах між учасниками освітнього процесу та сприяє розвитку організаторських, комунікативних і лідерських якостей майбутніх викладачів;

– *принцип рефлексивності*, спрямований на усвідомлення студентами власного досвіду організаційної діяльності, оцінювання результатів групової роботи та корекцію подальших дій;

– *принцип індивідуалізації та диференціації*, що враховує індивідуальні особливості, рівень підготовленості й освітні потреби майбутніх викладачів у процесі організації групової діяльності;

– *принцип розвитку самоорганізації та відповідальності*, що забезпечує формування готовності до самостійного планування, прийняття рішень за результати спільної діяльності.

Організаційні уміння мають комплексний характер і охоплюють усі ключові напрями професійної діяльності викладача. *Базовими є:* уміння організувати освітній процес і консультативну роботу, планувати та структурувати навчальні заняття, координувати індивідуальну й групову діяльність здобувачів, забезпечувати їх активну участь, здійснювати системну консультативну підтримку відповідно до освітніх потреб студентської молоді. Важливою складовою є також організація процесу оцінювання результатів навчання – визначення форм, методів і етапів контролю з дотриманням принципів об'єктивності, прозорості та академічної доброчесності.

Окремі напрями становлять *організаційні уміння у сфері науково-дослідної та проєктної діяльності*, що передбачають планування й реалізацію наукових і творчих проєктів, координацію спільної дослідницької роботи, моніторинг її результатів, управління груповою діяльністю та представлення отриманих результатів, що відображає професійну роль викладача як керівника, координатора й наставника дослідницької діяльності здобувачів освіти.

Завершальним компонентом є *організація власного професійного розвитку* – здатність планувати та реалізовувати індивідуальну траєкторію професійного зростання, визначати потреби самовдосконалення й забезпечувати професійну мобільність і конкурентоспроможність у сучасному освітньому середовищі.

Зміст професійної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти відображений в освітньо-професійних програмах, навчальних планах, робочих навчальних програмах дисциплін загального, професійного та вибіркового циклів.

Змістово-процесуальний блок структурно-функціональної моделі формування організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти засобами технології групової діяльності включає: *зміст професійної підготовки, технології групової діяльності, педагогічні умови формування досліджуваного феномена.*

Ефективність професійно-педагогічної діяльності майбутнього викладача закладу вищої освіти значною мірою визначається рівнем сформованості його організаційної компетентності, що виявляється у здатності реалізовувати організаційні функції в теоретичній (*лекції, аналітичні завдання, робота з науковою літературою, робота з матеріалами онлайн-курсів*), практичній (*практичні та семінарські заняття, робота з освітніми платформами, виробнича наукова практика, консультації, симуляції*), науковій (*самостійна робота, науково-дослідна робота*) складовій їх професійної підготовки. Тісний взаємозв'язок цих складових професійної підготовки обумовлює системність і послідовність розвитку організаційних умінь і навичок майбутніх викладачів.

З метою підвищення ефективності формування організаційної компетентності майбутніх викладачів у нашому дослідженні виокремлено та схарактеризовано *такі педагогічні умови:* формування позитивної мотивації та ціннісного ставлення щодо організаційної діяльності майбутніх викладачів ЗВО; проєктування змісту дисциплін циклу фахової підготовки із застосуванням технологій групового навчання; формування особистісних та професійних якостей особистості майбутніх викладачів ЗВО у ході застосування технологій групової навчальної діяльності.

Реалізація педагогічних умов формування організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти передбачає системне використання *технологій групової діяльності*, котрі забезпечують розвиток умінь планувати, координувати та модерувати спільну навчальну роботу здобувачів освіти. Зокрема, формуванню навичок командної взаємодії, розподілу ролей і відповідальності за спільний результат сприяє застосування *інтерактивних технологій кооперативного та колективно-групового навчання* (Н. Лецишин), *кооперативно-групових і індивідуально-групових технологій* (Л. Шевчук). Також важливими є застосування *інтерактивних технологій* (робота в малих групах, комунікація “здобувач – здобувач”, “здобувач – викладач”), *моніторингових* (відстеження результатів і аналіз їх динаміки) *та рефлексивних*

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ГРУПОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(самооцінювання й групова рефлексія), що забезпечують усвідомлене управління груповою динамікою. Ефективними є також *навчально-ігрові, діалогічні та дискусійні технології, воркшопи, "світлове кафе", а також технології супроводу дискусії* (парафразування, акцентування, візуалізація підсумків), котрі розвивають лідерські якості, комунікативну культуру та здатність до фасилітації. Використання таких технік як "Робота в парах", "Ротаційні трійки", "Карусель", "Акваріум", "Мозковий штурм", "Ажурна пилка" та інших інтерактивних методів, забезпечує включеність кожного учасника в освітній процес і сприяє формуванню готовності майбутнього викладача до ефективної організації навчальної взаємодії в сучасному освітньому середовищі.

У межах структурно-функціональної моделі формування організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти засобами технології групової діяльності виокремлено **моніторингово-рефлексивний блок**, котрий охоплює такі ключові елементи: проведення моніторингу, критерії та рівні сформованості зазначеної компетентності, її діагностика і корекція, отриманий результат.

Критерії відображають основні напрями оцінювання – *мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісно-операційного, рефлексивно-оцінювального компонентів*, а відповідні їх показники характеризують рівні (*базовий, репродуктивний, конструктивний, творчий*) сформованості кожного критерію за допомогою педагогічної діагностики. Корекція є логічним продовженням діагностики: на основі отриманих результатів розробляються коригувальні заходи. *Діагностика і корекція* утворюють динамічну пару: перша дає об'єктивну картину стану організаційної компетентності майбутніх викладачів, друга – забезпечує її розвиток і вдосконалення із використанням технологій групової діяльності (*групових тренінгів і практичних завдань, моделювання організаційних ситуацій, рефлексивних вправ* тощо). Саме така робота відкриває нові можливості для отримання прогнозованого результату – *формування у майбутніх викладачів закладів вищої освіти організаційної компетентності*.

Висновок. Таким чином, із урахуванням сучасних тенденцій розвитку вищої освіти на основі системного, компетентнісного, особистісно-діяльнісного та контекстного підходів розроблено модель формування організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти засобами технологій групової діяльності. До структурних компонентів моделі віднесено: теоретико-методологічний, змістово-процесуальний, моніторингово-рефлексивний. Розроблена модель має ряд елементів, що охоплюють мету, завдання, прин-

ципи, зміст, педагогічні умови, технології групової діяльності, структуру і рівні, діагностику і корекцію процесу формування організаційної компетентності майбутніх викладачів ЗВО.

Встановлено, що результатом упровадження запропонованої моделі є сформованість організаційної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти, що проявляється у здатності ефективно планувати, організовувати, координувати та оцінювати групову освітню діяльність, забезпечувати продуктивну взаємодію учасників освітнього процесу та досягати поставлених професійних цілей.

Подальші напрями дослідження вбачаємо у практичній апробації розробленої моделі та її корекції з урахуванням отриманих результатів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беліков І.О. Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України: дис. ...д-ра філософії : 011 ; 01 / Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ, 2023. 309 с. URL: <https://terpository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/35297>
2. Боярчук Н. Модель формування професійної компетентності майбутніх економістів. *Педагогічні науки*. 2013. № 1 (57) С. 85–95.
3. Гнезділова К.М., Касярум С.О. Моделі та моделювання у професійній діяльності викладача вищої школи: навч. посіб. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2011. 124 с.
4. Горбатюк Р., Поліщук Т. Структурно-функціональна модель розвитку організаційної культури педагогічного колективу закладів професійної (професійно-технічної) освіти аграрного профілю. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2021. Т.23. №4. С. 125–141. DOI: <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v23i4.609>
5. Дзюба П. Теоретична модель професійного становлення майбутніх офіцерів-прикордонників на основі особистісно орієнтованого навчання. *Вісник Національної академії державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. 2010. № 2. С. 1–8.
6. Єрмакова І.П. Модель підготовки майбутнього вчителя суспільствознавчих дисциплін до використання дослідницької технології у професійній діяльності. *Наукові праці Чорноморського держ. ун-ту імені Петра Могили*. 2011. Т.173 С. 32–37.
7. Лодатко Є.О. Педагогічне моделювання: монографія. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2023. 206 с.
8. Мартинова Р., Боднар С. Принципи педагогічного моделювання. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 2. С. 51–60. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-2-51-60>
9. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів. Монографія /За ред. С. С. Вітвицької, доктора педагогічних наук, професора. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2019. 304 с.
10. Осадчий І. Г. Педагогічне моделювання: що важливо знати педагогу? *Народна освіта*. 2016. Вип. 1. С. 60–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2016_1_10.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ГРУПОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

11. Пільова С. Формування організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. *Молода спортивна наука України*. 2013. Т. 4. С. 129–133.

12. Фенчак Л.М., Лалак Н.В., Мочан Т.М. Особливості формування організаційної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі фахової підготовки. *Вісник науки та освіти*. 2025. №6(36). С. 1532–1544.

13. Chiu, M.-H., & Lin, J.-W. (2019). Modelling competence in science education. Position Paper. *Disciplinary and Interdisciplinary Science Education Research*. Vol.1. DOI: <https://doi.org/10.1186/s43031-019-0012-y>

REFERENCES

1. Bielikov, I.O. (2023). Formuvannya orhanizatsiinoi kompetentnosti u maibutnikh fakhivtsiv iz fizychnoi kultury i sportu Zbroinykh syl Ukrainy [Formation of organizational competence in future physical education and sports specialists of the Armed Forces of Ukraine]. Dissertation Doctor of Philosophy : Ivan Chernyakhovsky National Defense University of Ukraine. Kyiv, 309 p. Available at: <https://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/35297> [in Ukrainian].

2. Boiarchuk, N. (2013). Model formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv [Model of formation of professional competence of future economists]. *Pedagogical Sciences*. No. 1 (57) pp. 85–95. [in Ukrainian].

3. Hnezdilova, K.M. & Kasiarum, S.O. (2011). Modeli ta modeliuvannya u profesiinii diialnosti vykladacha vyshchoi shkoly [Models and simulation in the professional activities of a higher education teacher]: teaching aid. Cherkasy, 2011. 124 p. [in Ukrainian]

4. Horbatiuk, R. & Polishchuk, T. (2021). S trukturmo-funktsionalna model rozvytku orhanizatsiinoi kultury pedahohichnoho kolektyvu zakladiv profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity ahramoho profiliiu [Structural and functional model of the development of organizational culture of the teaching staff of vocational (vocational and technical) education institutions of an agricultural profile]. *Collection of scientific papers of the National Academy of the State Border Service of Ukraine. Series: pedagogical sciences*. Vol. 23. No. 4. pp. 125–141. DOI: <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v23i4.609> [in Ukrainian].

5. Dziuba, P. (2010). Teoretychna model profesiinoho stanovlennia maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv na osnovi osobystisno oriientovanoho navchannia [Theoretical model of professional development of future border guard officers based on personality-oriented training]. *Bulletin of the National Academy of the State Border Service of Ukraine. Series: pedagogical sciences*. Vol. 23. No. 4. pp. 125–141. DOI: <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v23i4.609> [in Ukrainian].

nal Academy of the State Border Service of Ukraine. Pedagogical Sciences. No. 2. pp. 1–8. [in Ukrainian].

6. Yermakova, I.P. (2011). Model pidhotovky maibutnoho vchytelia suspilstvoznachnykh dystsyplin do vykorystannia doslidnytskoi tekhnolohii uprofesiinii diialnosti [Model of training a future social studies teacher to use research technology in professional activities]. *Scientific works of the Petro Mohyla Black Sea State University*. Vol.173. pp. 32–37. [in Ukrainian].

7. Lodatko, Ye.O. (2023). Pedahohichne modeliuvannya [Pedagogical modeling]. *Monograph*. Ternopil, 206 p. [in Ukrainian].

8. Martynova, R. & Bodnar, S. (2021). Prynysy pedahohichnoho modeliuvannya [Principles of pedagogical modeling]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. No. 2. pp. 51–60. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-2-51-60> [in Ukrainian].

9. Modeliuvannya profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv [Modeling of professional training of specialists in the context of European integration processes]. *Monograph*. (Ed). S.S. Vitvytska. Zhytomyr, 2019. 304 p. [in Ukrainian].

10. Osadchy, I.H. (2016). Pedahohichne modeliuvannya: shcho vazhlyvo znaty pedahohu? [Pedagogical modeling: what is important for a teacher to know?]. *Public education*. Vol. 1. pp. 60–68. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2016_1_10. [in Ukrainian].

11. Pilova, S. (2013). Formuvannya orhanizatsiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury [Formation of organizational competence of future physical education teachers]. *Young sports science of Ukraine*. Vol. 4. pp. 129–133. [in Ukrainian].

12. Fenchak, L.M., Lalak, N.V. & Mochan, T.M. (2025). Osoblyvosti formuvannya orhanizatsiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv u protsesi fakhovoi pidhotovky [Peculiarities of the formation of organizational competence of future primary school teachers in the process of professional training]. *Bulletin of Science and Education*. No. 6 (36). pp. 1532–1544. [in Ukrainian].

13. Chiu, M.-H. & Lin, J.-W. (2019). Modelling competence in science education. Position Paper. *Disciplinary and Interdisciplinary Science Education Research*. Vol.1. DOI: <https://doi.org/10.1186/s43031-019-0012-y> [in English].

Стаття надійшла до редакції: 27.02.2026

Прийнято до друку: 16.04.2026

Опубліковано: 04.05.2026

“Навчальна діяльність має вести до виховання вільної та сильної особистості”.

Тригорій Ващенко
український педагог, науковець

“Знання без практики – порожнє, практика без знання – сліпа”.

Конфуцій
давньокитайський філософ